

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Miten puuttua rasismiin ja syrjivään kiusaamiseen? 28.1. klo 14-16

Esitystä ei tallenneta.
Osallistujien mikrofonit ja
kuvat on suljettu suuren
osallistujamäärän vuoksi.
Esityksen aikana voit esittää
kommentteja ja kysymyksiä
Q&A-palstan kautta.

Turvallisemman tilan periaatteet

- **Syrjinnästä vapaa alue:** Emme hyväksy syrjintää tai häirintää missään muodossa. Arvostamme kaikkia yhdenvertaisina ja kunnioitamme moninaisuutta.
 - **Itsemäärittely- ja määrittelemättömyysoikeus:** Kunnioita jokaisen oikeutta määritellä tai olla määrittelemättä itsensä. Älä tee oletuksia kenenkään ominaisuuksista.
 - **Hyväntahtoisuus:** On inhimillistä tehdä virheitä. Erehtyä saa, ja kysymällä asiat selviävät. Oletuksena on, että kaikki osallistuvat keskusteluun hyväntahtoisesti omista lähtökohdistaan.
 - **Kunnioitus:** Jokaisella on oikeus omaan mielipiteeseensä ja velvollisuus kunnioittaa muiden mielipiteitä. Syrjivät asenteet eivät ole mielipiteitä.
 - **Puheeksi ottaminen:** Ota asiat puheeksi. Itsestäänselvyyksiä ei ole olemassa. Opettele sekä antamaan että vastaanottamaan kunnioittavaa ja rakentavaa palautetta.
 - **Tilan antaminen:** Anna tilaa toisille. Huolehdi että kaikki tulevat keskustelussa kuulluksi ja pääsevät osalliseksi.
 - **Itsestä huolehtiminen:** Huolehdi omasta jaksamisestasi itsellesi sopivilla tavoilla!
- Jos havaitset syrjintää, rasismia tai häirintää, puutu tilanteeseen.**

Webinaarin ohjelma

Tervetuloa Opetusneuvos Jaakko Jekunen, Opetushallitus

Opetushallituksen yhdenvertaisuusopas peruskouluille Opetusneuvos Jaakko Jekunen

Koulun läpäisevä rasismi ja tie antirasismiin - keskeiset tulokset ja suositukset kouluille RILSE-tutkimusprojektista Tutkijatohtori Ida Hummelstedt, Helsingin yliopisto

Kuinka voimme vahvistaa tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta koulutuksessa? Asiantuntijat Virve Savoila ja Eerika Ströömi, Ekvälita

Kaikkien koulu - yhdessä kiusaamista vastaan Projektikoordinaattori Pauliina Savolainen, Kokkola

Koontipuheenvuoro Opetusneuvos Jaakko Jekunen

Webinaarista ei tule tallennetta

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

Kiusaamisen ja väkivallan tunnistaminen, ennaltaehkäisy ja puuttuminen perusopetuksessa

Opetushallitus tekee laaja-alaista kiusaamisen ja väkivallan vastaista työtä

- Koulutuskokonaisuus hankkeitten ja kaikkien koulujen tueksi vuosina 2025 ja 2026 sekä 2027.
- Koulutusta on tunnistamiseen, ennaltaehkäisyyn ja puuttumiseen.
- Verkkosivustojen päivitys: kaikki löytyy yhdestä paikkaa
- Hankerahoitus 4,8 miljoonalla
 - Rahoitettuja hankkeita on 37 (146 opetuksen järjestäjää)

Koulutuswebinaarit

Syksy 2025 perusasioita:

- Turvallisuus on yhteistyötä ja yhteistä työtä (johdolle)
- Kiusaamisen ja väkivallan vastainen työ
- Mitä tiedämme kiusaamis- ja väkivaltailmiöstä
- Inklusiivinen toimintakulttuuri

Näistä on tallenteet verkkosivuilla
koulutuskokonaisuuden alla

30/01/2026 | Opetushallitus

Kevät 2026: 8 syventävää webinaaria

- Miten puuttua rasismiin ja syrjivään kiusaamiseen? 28.1.
- Seksuaalinen häirintä ja hyväksikäyttö 3.2.
- Kasvatuskeskustelu ja kurinpitokeinot 11.2.
- Polarisaatio, kulttuurien ja uskontojen kohtaaminen 10.3.
- Miten tunnistaa ja ehkäistä yksinäisyyttä ja ulkopuolisuutta? 25.3.
- Dialogitaidot, tunnetaidot ja turvataidot 15.4.
- Kiusaamisen valta-asetelma ja jälkihoito 21.4.
- Yhteistyö poliisin kanssa 28.4.

Syksy 2026 ja kevät 2027 koulutukset jatkuvat

[Kiusaamisen ja väkivallan tunnistaminen,
ennaltaehkäisy ja puuttuminen | Opetushallitus](#)

Kiusaamisen ja väkivallan tunnistaminen, ennaltaehkäisy ja puuttuminen perusopetuksessa

Kiusaaminen ja väkivalta
sekä niiden tunnistaminen

Tällä sivulla esitellään kiusaamisen
ja väkivallan tunnistamista, ilmiöitä
ja käsitteitä.

Kiusaamisen ja väkivallan
ennaltaehkäisy

Tällä sivulla esitellään kiusaamisen
ja väkivallan ennaltaehkäisyä.

Kiusaamiseen ja väkivaltaan
puuttuminen

Tällä sivulla esitellään
kiusaamiseen ja väkivaltaan
puuttumista.

Katso materiaalit täältä: [Tunnistaminen](#), [Ennaltaehkäisy](#) ja [Puuttuminen](#)

Tunnistaminen

Tällä sivulla

Johdanto kokonaisuuteen >

Kiusaaminen ja väkivalta sekä niiden tunnistaminen >

Kiusaamisen ja väkivallan käsitteitä ja ilmiöitä >

Kiusaaminen >

Väkivalta >

Netissä tapahtuva kiusaaminen ja väkivalta >

Syrjintä >

Syrjivä kiusaaminen >

Häirintä >

Seksuaalinen ja sukupuoleen >

Kiusaamisen ja väkivallan käsitteitä ja ilmiöitä

Kiusaamiseen ja väkivaltaan liittyviä ilmiöitä esiintyy kouluajalla ja sen ulkopuolella.

- Kiusaaminen
- Väkivalta
- Nettikiusaaminen
- Syrjintä ja syrjivä kiusaaminen
- Häirintä
- Seksuaalinen ja sukupuoleen perustuva häirintä
- **Rasismi**
- Haavoittuvassa asemassa olevat lapset ja nuoret
- Yksinäisyys, ulkopuolisuus tai ryhmästä ulos sulkeminen
- Vaaralliset esineet ja aineet kouluissa
- Äkillinen väkivallan uhka
- Nuorisorikollisuus
- Nuorten jengirikollisuus
- Kunniaan liittyvä väkivalta ja rajoittaminen

- **Syrjivä kiusaaminen** tarkoittaa kiusaamista, joka perustuu yksilön taustaan, ominaisuuksiin tai identiteettiin — kuten ikään, alkuperään, kansalaisuuteen, kieleen, uskontoon, vakaumukseen, mielipiteeseen, poliittiseen toimintaan, ammattiyhdistystoimintaan, perhesuhteisiin, terveydentilaan, vammaisuuteen, seksuaaliseen suuntautumiseen tai muuhun henkilöön liittyvään syyhyn. Tutkimusten mukaan vähemmistöryhmiin kuuluvilla lapsilla ja nuorilla on suurempi todennäköisyys tulla kiusatuksi.
- **Rasismi** tarkoittaa eriarvoista kohtelua ihmisen taustan, ihonvärin, etnisen alkuperän tai kulttuurin perusteella. Se voi olla tietoista tai tiedostamatonta ja näkyä eri tavoin. **Vuorovaikutuksessa ilmenevä rasismi** näkyy arjen tilanteissa esimerkiksi nimittelynä, ulossulkemisena tai muuna syrjivänä käyttäytymisenä. **Rakenteellinen rasismi** ilmenee yhteiskunnan ja instituutioiden säännöissä ja käytännöissä, jotka syrjivät joitakin ryhmiä, vaikka olisivat näennäisesti neutraaleja. **Sisäistetty rasismi** tarkoittaa, että ihminen omaksuu kokemansa syrjinnän osaksi minäkuvaansa, mikä voi heikentää itsetuntoa ja vaikuttaa kielteisesti esimerkiksi oppimiseen ja tulevaisuuden suunnitelmiin.

<https://www.oph.fi/fi/teemat-ja-kehittaminen/kiusaaminen-ja-vakivalta-seka-niiden-tunnistaminen>

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

Opetushallituksen yhdenvertaisuusopas peruskouluille

Jaakko Jekunen

jaakko.jekunen@oph.fi

Opetusneuvos

Lukiokoulutus, taiteen perusopetus ja vapaa sivistystyö

Opetushallitus

Perusopetus edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta

- Perusopetuksen yhteiskunnallisena tehtävänä on edistää tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja oikeudenmukaisuutta. (POPS 2014, 3.1 Perusopetuksen tehtävä)
- Yhdenvertaisuuslaki sekä laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta velvoittavat kouluja tekemään suunnitelman toimenpiteistä yhdenvertaisuuden ja sukupuolten tasa-arvon edistämiseksi.

Sanoista tekoihin -opas

- <https://www.oph.fi/fi/teemat-ja-kehittaminen/tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuus/sanoista-tekoihin-opas-toiminnalliseen-tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuussuunnitteluun-koulussa>
- <https://www.oph.fi/sv/teman-och-utveckling/jamstalldhet-och-likabehandling/fran-ord-till-handling-handbok-planering-av-jamstalldhet-och-likabehandling-i-skolans-verksamhet>

30/01/2026 | Opetushallitus

The screenshot shows the Finnish National Board of Education (Opetushallitus) website. The main header includes the logo and navigation links. The breadcrumb trail indicates the path: Etusivu > Teemat ja kehittäminen > Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus > Sanoista tekoihin - opas toiminnalliseen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitteluun koulussa.

Sanoista tekoihin – opas toiminnalliseen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitteluun koulussa

Jaa + =

Tämän oppaan tarkoituksena on tukea kouluja yhdenvertaisuuden ja sukupuolten tasa-arvon edistämässä koulun kaikessa toiminnassa. Opas avaa koulun velvoitteita ja mahdollisuuksia kehittää toimintaansa sekä toimia esimerkin tavoin. Yhdenvertainen ja tasa-arvoinen koulu parantaa viihtyvyyttä ja luo koulusta turvallisen kaikille. Turvallinen ja hyvinvoiva koulu ei kuitenkaan synny itsestään, vaan sen saavuttaminen vaatii määrätietoista ja suunnitelmallista työtä.

Opas on suunnattu erityisesti perusopetuksen järjestäjille ja koulujen henkilökunnalle. Tämän ohella opas on soveltuville osin tarkoitettu perusopetuksen yhteydessä järjestettävään esiopetukseen. Opetushallitus on julkaissut varhaiskasvatusta ja varhaiskasvatuksen yhteydessä järjestettävää esiopetusta varten erillisen toiminnallisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelun oppaan.

Käyttöopas koostuu tästä verkkosivustosta ja siitä on myös pdf-versio, jonka löydät täältä.

Pikalinkit

- > Tasa-arvo ja yhdenvertaisuuslain velvoitteet ja muut säällöt kootusti
- > Toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelu varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa

Sanoista tekoihin -opas

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden → Näin edistät tasa-arvoa ja → Keskeisiä kysymyksiä yhdenvertaisuus- → Liitteet →

Myös pdf-julkaisu saatavilla verkossa

- <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/sanoista-tekoihin-opas-toiminnalliseen-tasa-arvo-ja>
- <https://www.oph.fi/sv/statistik-och-publikationer/publikationer/fran-ord-till-handling-handbok-planering-av-jamstalldhet>

Oppaan rakenne

Sanoista tekoihin -opas

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen rakentaa turvallista kouluyhteisöä →

Näin edistät tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta suunnittelun keinoin →

→ Keskeisiä kysymyksiä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotilanteen arvioinnissa →

→ Liitteet

TAYV-suunnitteluprosessi

Yleistä suunnittelusta (1/2)

- Tavoitteena on koulun toiminnan kehittäminen
- Työ on aina koulukohtaista
 - Tukee kouluyhteisön sitoutumista
 - Vastaa yhteisön tarpeisiin
- Tehdään yhteistyössä

Yhdenvertaisuuslain mukaan opetuksen järjestäjän ja tämän ylläpitämän koulun on lisäksi **varattava oppilaiden huoltajille mahdollisuus tulla kuulluksi** suunnitelmaan sisällytetyistä edistämistoimenpiteistä.

Yleistä suunnittelusta (2/2)

- suunnitelman on täytettävä niin yhdenvertaisuuslain kuin tasa-arvolainkin asettamat suunnitelmien menettelyä ja sisältöä koskevat vaatimukset
- kaikki yhdenvertaisuuslain ja tasa-arvolain mukaiset syrjäntäperusteet huomioiva
- [Syrjäntäperusteista Yhdenvertaisuusvaltuutetun verkkosivuilla](#)
- [Syrjäntäperusteista Tasa-arvovaltuutetun verkkosivuilla](#)

- Syrjäntäperusteet (mm.)

- Ikä	- Perhesuhteet
- Alkuperä	- terveydentila
- Kansalaisuus	- Vammaisuus
- Kieli	- Seksuaalinen suuntautuminen
- Uskonto	- Sukupuoli
- Vakaumus	- Sukupuoli-identiteetti
- Mieli pide	- Sukupuolen ilmaisu
- Poliittinen toiminta	- Raskaus,
- Ammattiyhdistystoiminta	- muu henkilöön liittyvän syy

koihin -opas

rtaisuuden
turvallista

Näin edistät tasa-arvoa ja
yhdenvertaisuutta suunnittelun
keinoin

Keskeisiä kysymyksiä
yhdenvertaisuus- ja tasa-
arvotilanteen arvioinnissa

Tällä sivulla

Häirinnän ehkäiseminen ja
poistaminen

Sukupuolen moninaisuus

Kohtuullisilla mukautuksilla luodaan
yhdenvertaisuutta

Koulun juhlat ja muut tilaisuudet

**Osallistavan ja antirasistisen
toimintakulttuurin luominen**

Oppimateriaali

Tasa-arvo- ja
yhdenvertaisuustietoinen opetus ja
ohjaus

Esteettömyys ja saavutettavuus

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustilanteen arviointi (1/4)

- Arvioitava:
 - Ilmapiiri
 - Opetus & arviointi
 - Syrjintä- ja häirintäkokemukset
 - Toiveet ja ideat toimenpiteiksi

Keskustelut mahdollisesti tarpeen koska käsitteet kuten 'syrjintä' voivat olla hankalia oppilaille

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustilanteen arviointi (2/4)

- Tärkeää kuunnella monipuolisesti oppilaita:
 - Edustuksellisuus esim. työryhmässä
 - Moninäkökulmaisuus: ei vain yhtä ”oppilaan näkökulmaa”
- Huomioitava **moniperusteinen syrjintä**
 - Moniperusteinen syrjintä = henkilö tulee syrjityksi kahden tai useamman syrjintäperusteen nojalla
 - vrt. **kumulatiivinen syrjintä**, jossa tulee syrjityksi samassa tilanteessa useamman perusteen nojalla

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustilanteen arviointi (3/4)

- Mikäli häirintää tulee ilmi, on ryhdyttävä toimiin häirinnän poistamiseksi

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustilanteen arviointi (4/4)

Liitteet

Teemat ja kehittäminen

Tällä sivulla

- Menetelmiä oppilaiden näkemysten ja kokemusten selvittämiseksi >
- Aiheita henkilökunnan keskuudessa käytävään keskusteluun >
- Esimerkkisuunnitelma >
- Viranomaisstahojen yhteystietoja >
- Sanastoa >
- Lähteet >

Jaa

Menetelmiä oppilaiden näkemysten ja kokemusten selvittämiseksi

Aiheita nuorimpien oppilaiden kanssa käytävään keskusteluun

Sopivaa menetelmää valittaessa on hyvä ottaa huomioon lapsen ikä- ja kehitystaso. Keskustelu voi toimia koulun yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotyön lähtökohtana erityisesti nuorimpien oppilaiden kanssa. Opettaja voi muokata kysymyksiä vastaamaan oppilaiden ikää ja kehitystä. Ennen kyselyä on todennäköisesti tarpeen käydä läpi kyselyn käsitteitä. Kysymyksiä voidaan käyttää perusopetuksen lisäksi soveltaen myös esiopetuksessa.

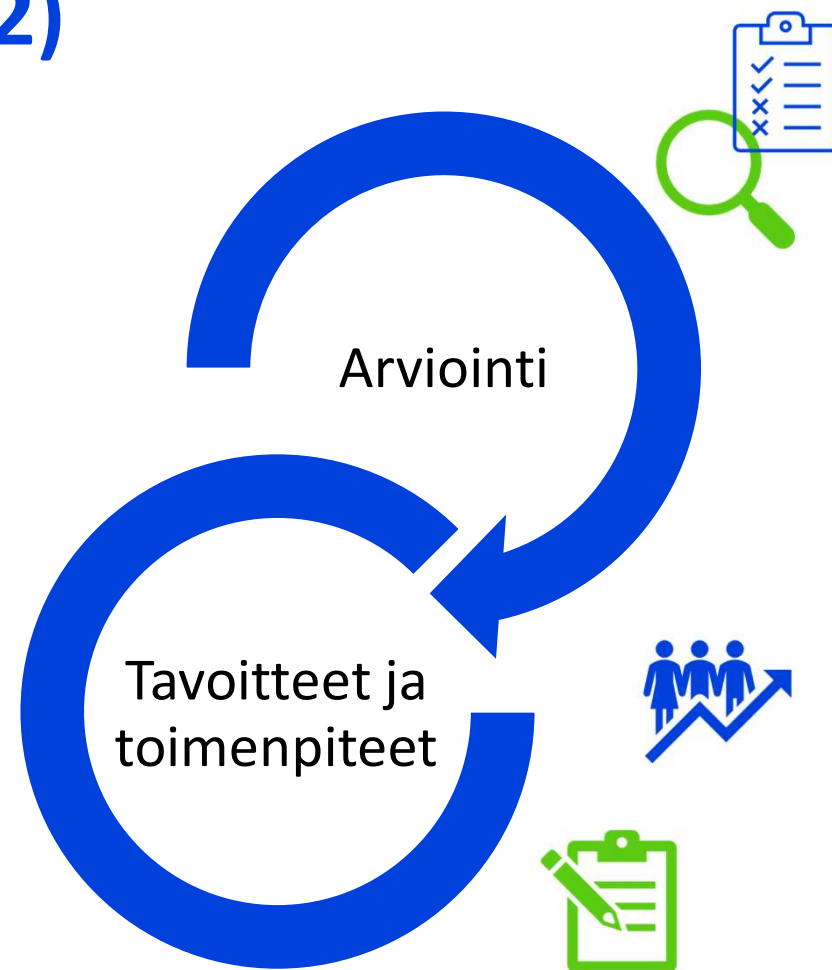
Tavoitteet ja toimenpiteet (1/2)

1. Arvioidaan koulun tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustilanne
2. Asetetaan tavoitteet ja valitaan toimenpiteet
 - Toimenpiteiden pitää olla
 - Konkreettisia
 - Selkeitä
 - Seurattavia/mitattavia

Tavoitteet ja toimenpiteet (2/2)

1. Arvioidaan koulun tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustilanne
2. Asetetaan tavoitteet ja valitaan toimenpiteet

Tällä sivulla

Menetelmiä oppilaiden näkemysten ja kokemusten selvittämiseksi >

Aiheita henkilökunnan keskuudessa käytävään keskusteluun >

Esimerkkisuunnitelma >

Viranomaistahojen yhteystietoja >

Sanastoa >

Lähteet >

Esimerkkisuunnitelma

a) Suunnitelman laatijat

Suunnitelmasta ilmenee, kuka sen on laatinut, miten oppilaat ovat osallistuneet suunnitelman laatimiseen, ja miten huoltajille on varattu mahdollisuus tulla kuulluksi edistämistoimenpiteistä.

b) Kuvaus tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustilanteen selvittämisestä

Suunnitelmasta on luettavissa, miten koulun yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotilannetta on kartoitettu ja miten kartoituksen tuloksia on arvioitu.

- oppilaitten, huoltajien ja opettajien tiedottaminen / kouluttaminen sekä osallistumistavat
- käytetyt kartoitustoimenpiteet (esim. kyselyt, keskustelut, tilastot)
- kartoituksen tulokset (yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämisessä havaitut koulun vahvuudet ja puutteet)
- arvio edellisten toimien onnistumisesta

c) Asetetut tavoitteet ja kehittämistoimenpiteet

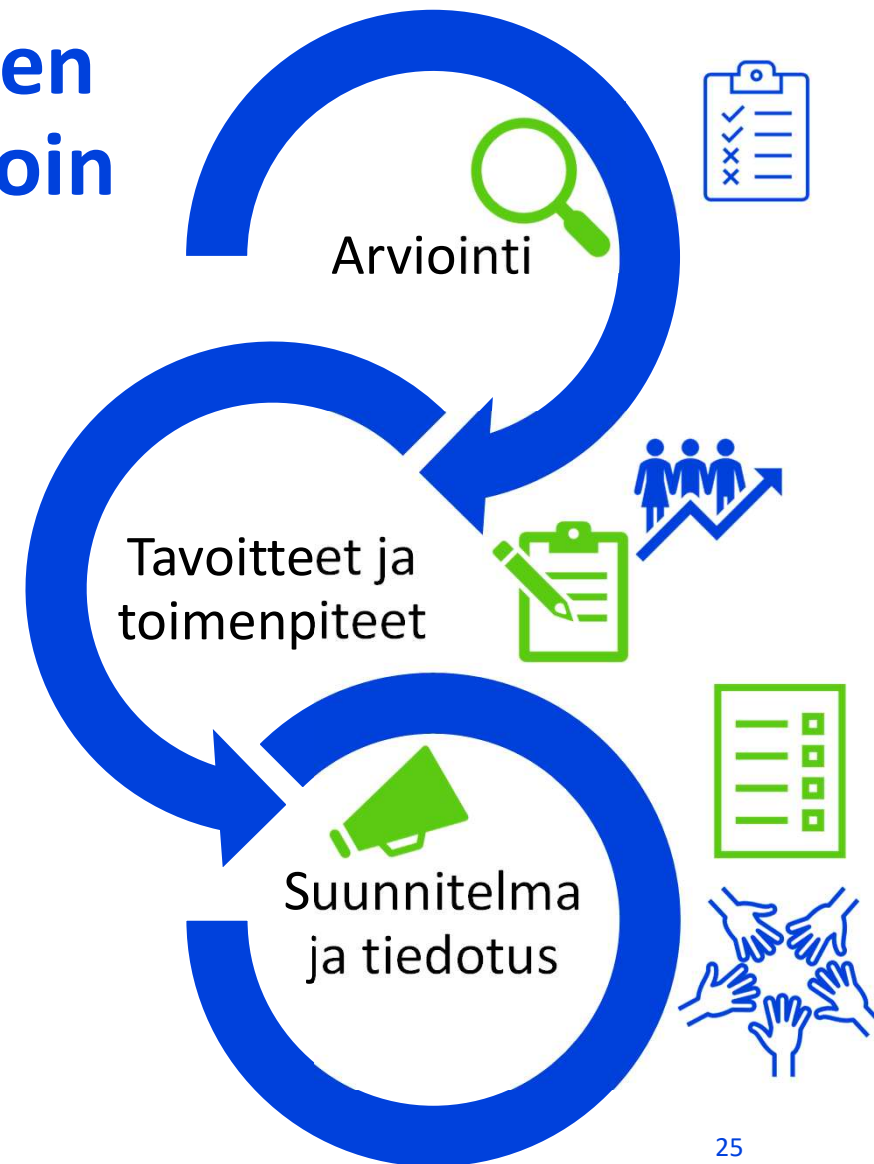
Suunnitelmaan kirjataan yhdessä sovitut kartoitukseen perustuvat kehittämistavoitteet sekä konkreettiset toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi aikatauluineen ja vastuhenkilöineen.

- tavoitteiksi ja kehittämistoimenpiteiksi keskeisimmät ja merkittävimmät asiat, jotka ovat

Takaisin ylös ↑

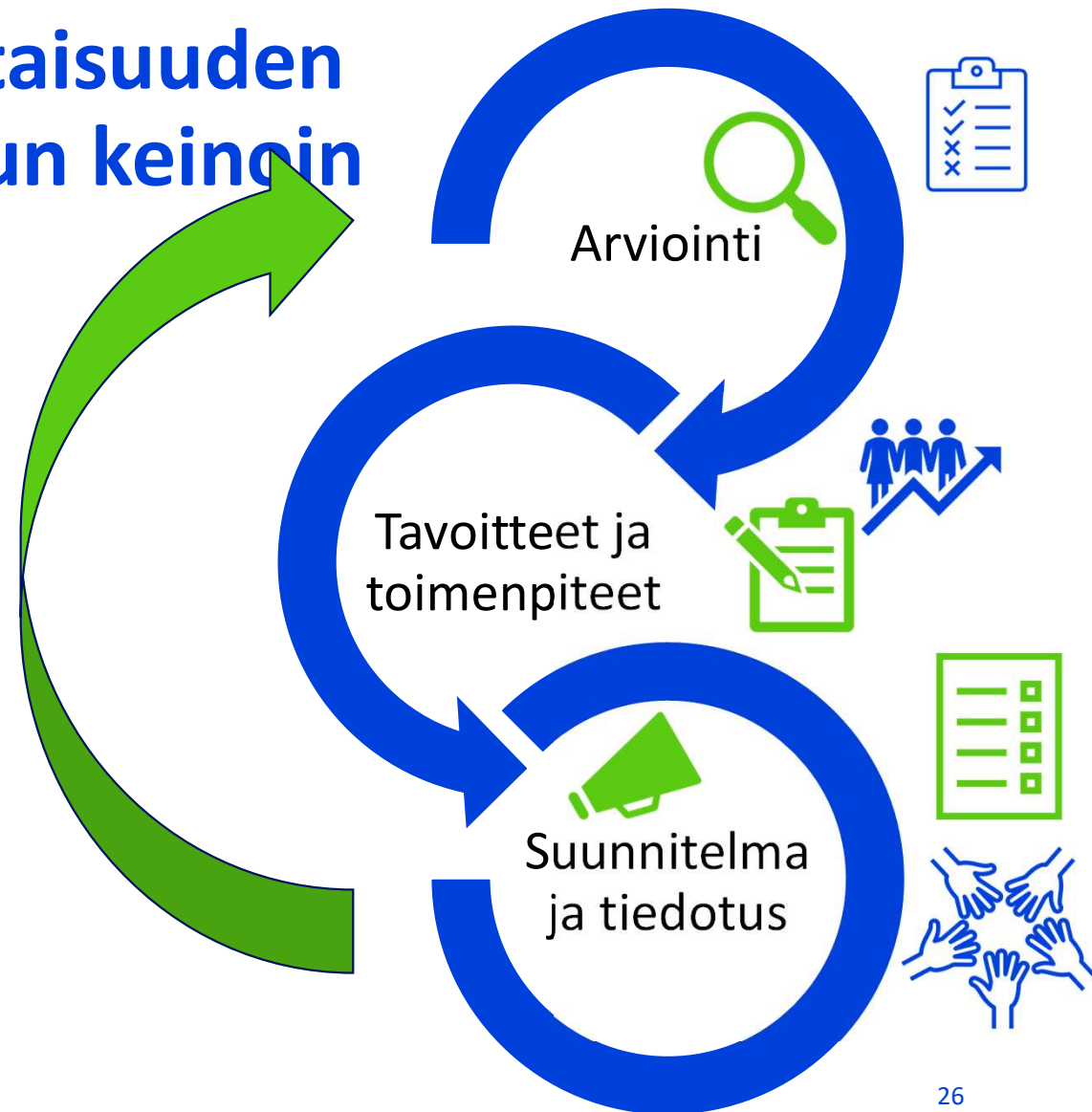
Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen suunnittelun keinoin

1. Arvioidaan koulun tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustilanne
2. Asetetaan tavoitteet ja valitaan toimenpiteet
3. Tehdään suunnitelma ja tiedotetaan toimenpiteistä
 - Koko koulun sitoutuminen
 - Seuranta (esim. vastuuhenkilöt)

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen suunnittelun keinoin

1. Arvioidaan koulun tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustilanne
2. Asetetaan tavoitteet ja valitaan toimenpiteet
3. Tehdään suunnitelma ja tiedotetaan toimenpiteistä

Sanoista tekoihin -opas

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen rakentaa turvallista kouluyhteisöä →

Näin edistät tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta suunnittelun keinoin →

Keskeisiä kysymyksiä yhdenvertaisuus- ja tasa-arvotilanteen arvioinnissa

Tällä sivulla

Häirinnän ehkäiseminen ja poistaminen >

Sukupuolen moninaisuus >

Kohtuullisilla mukautuksilla luodaan yhdenvertaisuutta >

Koulun juhlat ja muut tilaisuudet >

Osallistavan ja antirasistisen toimintakulttuurin luominen >

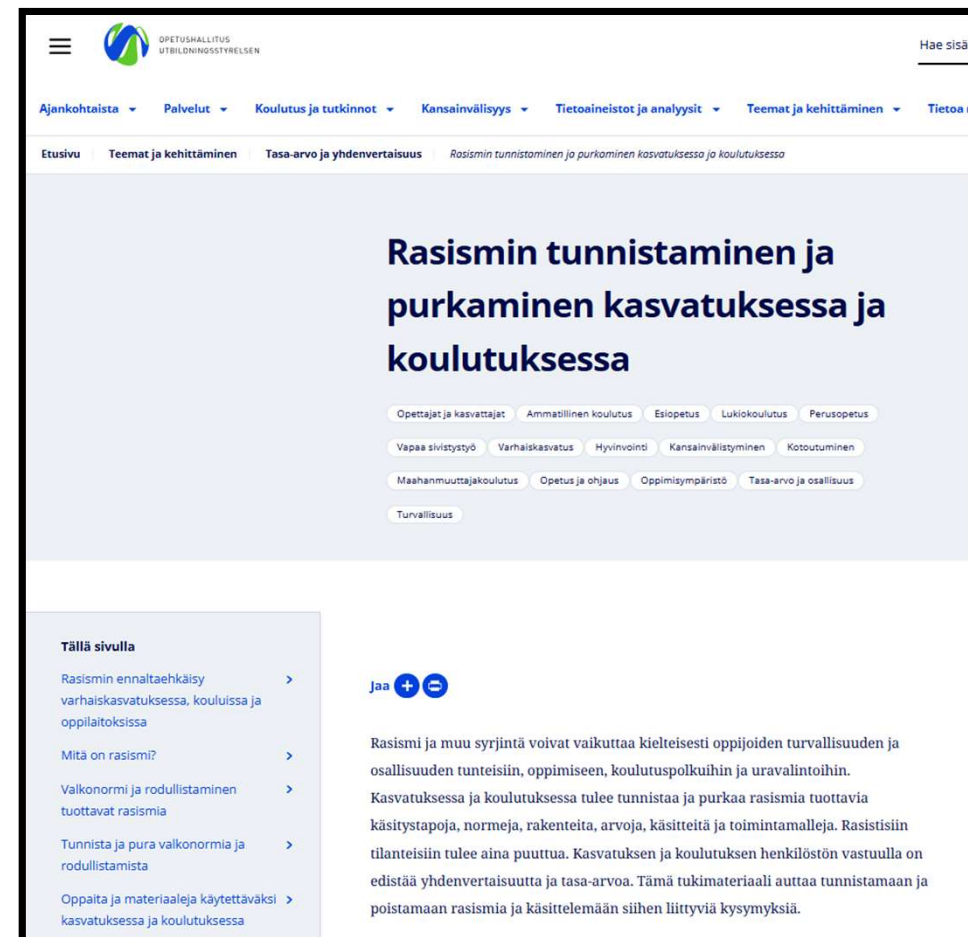
Oppimateriaali >

Antirasismi ja osallistava toimintakulttuuri

- Osallistavassa toimintakulttuurissa edistetään osallisuutta, yhteenkuuluvuutta, yhdenvertaisuutta, moninaisuuden arvostamista ja tasa-arvoa
- tarvitaan suunnitelmallista antirasistista toimintaa eli tunnistettava ja purettava rasismia tuottavia
 - rakenteita
 - prosesseja
 - arvoja
 - ajattelumalleja ja sanoja

Rasismin tunnistaminen ja purkaminen kasvatuksessa ja koulutuksessa –oph.fi-sivu

- Sivun sisältö:
- Rasismin ennaltaehkäisy varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja oppilaitoksissa
- Mitä on rasismi?
- Valkonormi ja rodullistaminen tuottavat rasismia
- Tunnista ja pura valkonormia ja rodullistamista
- Oppaita ja materiaaleja käytettäväksi kasvatuksessa ja koulutuksessa
- <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/rasismin-tunnistaminen-ja-purkaminen-kasvatuksessa-ja-koulutuksessa>

Linkkejä Opetushallituksen oppaisiin

- Perusopetuksen opas:
 - <https://www.oph.fi/fi/teemat-ja-kehittaminen/tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuus/sanoista-tekoihin-opas-toiminnalliseen-tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuussuunnitteluun-koulussa>
- Varhaiskasvatuksen ja varhaiskasvatuksen yhteydessä järjestettävän esiopetuksen opas:
 - <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatus/varhaiskasvatuksen-tueksi/tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuus-varhaiskasvatuksessa-ja-esiopetuksessa>
- Toisen asteen opas:
 - <https://www.oph.fi/fi/tilastot-ja-julkaisut/julkaisut/mukana-tasa-arvo-ja-yhdenvertaisuustyo-toisella-asteella>

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Kiitos!

Jaakko Jekunen

jaakko.jekunen@oph.fi

Opetusneuvos

Lukiokoulutus, taiteen perusopetus ja vapaa sivistystyö

Opetushallitus

